

KULTURHISTORISK FÖRSTUDIE KRING FÄRNEBOFJÄRDEN

Inventeringar inför fiskevårdsåtgärder

Österfärnebo och Nora Socknar
Sandviken och Heby Kommuner
Gästrikland och Uppland
2017

Bo Ulfhielm

KULTURHISTORSK FÖRSTUDIE KRING FÄRNEBOFJÄRDEN

Inventeringar inför fiskevårdsåtgärder

Österfärnebo samt Socken
Sandviken samt Heby Kommun
Gästrikland och Uppland
2017

Rapport 2018:12
Bo Ulfhielm

Länsmuseet Gävleborgs rapportserie

Rapportserien innefattar rapporter inom länsmuseets verksamhetsområden arkeologi, bebyggelsehistoria, byggnadsvård, kulturmiljövård, etnologi, konst- och kulturhistoria.

Du kan själv ladda hem rapporter i PDF-format från länsmuseets hemsida www.lansmuseetgavleborg.se

Rapporter, böcker och mycket annat kan Du köpa/beställa i länsmuseets butik butiken@xlm.se eller 026-65 56 35.

Utgivning och distribution:

Länsmuseet Gävleborg

Box 746, 801 28 Gävle

Tel 026-65 56 00

www.lansmuseetgavleborg.se

© Länsmuseet Gävleborg 2018

Omslagsbild: Flottningsränna vid Gysinge Foto: Länsmuseet Gävleborgs bildarkiv.

Staten har rätt att sprida dokumentationsmaterialet och rapporten enligt CC BY-licens. Lantmäteriverkets kartor omfattas ej av denna licens.

Allmänt kartmaterial från Lantmäteriverket. Medgivande MS2010/01366.

ISSN 0281-3181

Print: Länsmuseet Gävleborg

INNEHÅLL

Sammanfattning.....	5
Bakgrund	5
Metod.....	5
Topografi och fornlämningsmiljö	6
Resultat	7
Lisslen.....	7
Gysinge.....	9
Sevedskvarn.....	12
Förslag på fortsatta åtgärder	13
Referenser	14
Administrativa uppgifter.....	14
Bilaga. Beskrivningar	15

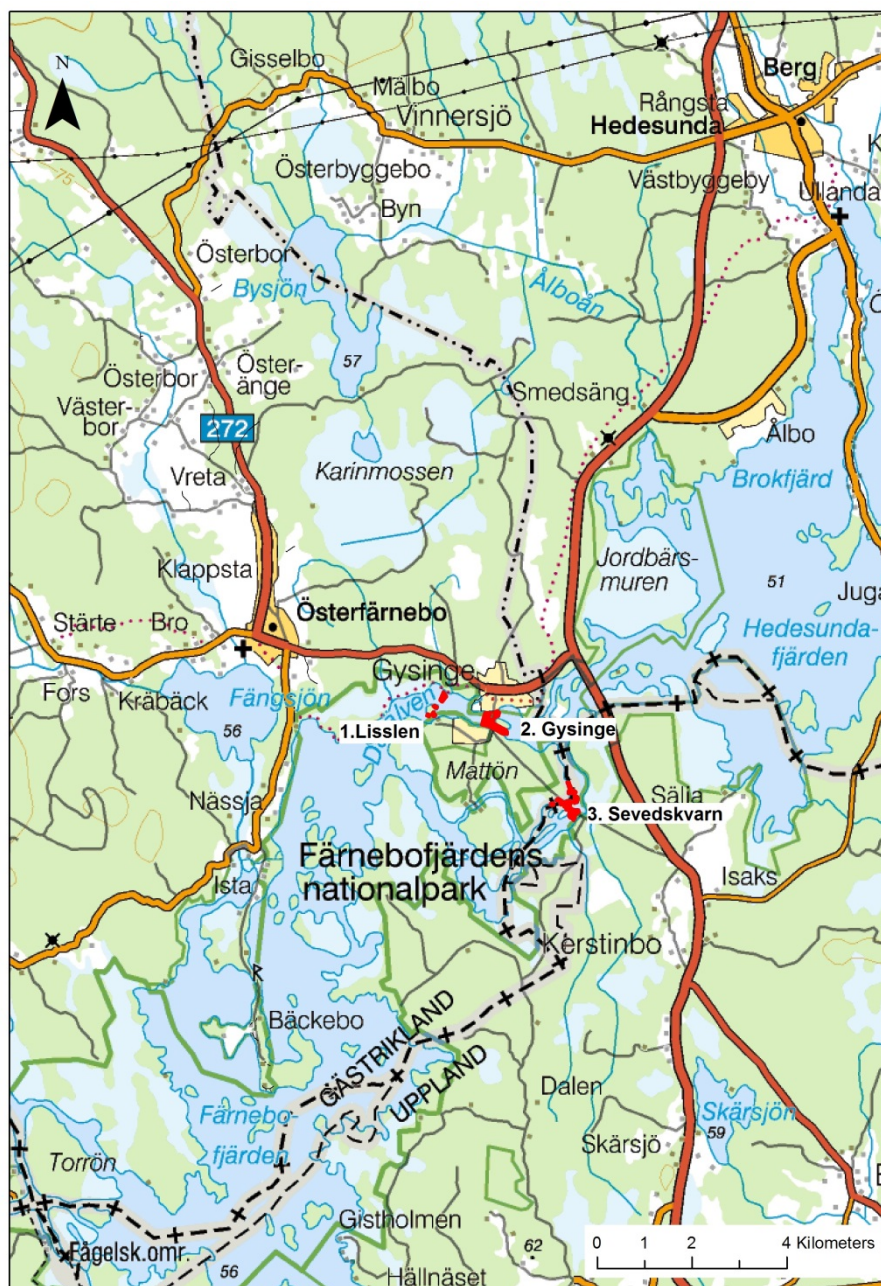

Bild 1. Översiktskarta med utredningsområdena markerade med rött.
Lantmäteriet.

SAMMANFATTNING

Länsmuseet Gävleborg har på uppdrag av Länsstyrelsen Gävleborg utfört en kulturhistorisk förstudie inför fiskevårdsåtgärder inom Färnebofjärdens nationalpark. Syftet var att ge Länsstyrelsen kännedom om forn- och kultur lämningar inom aktuella områden och därmed göra det möjligt att anlägga lektyor för fisk samtidigt som hänsyn tas till kulturmiljön.

Totalt inventerades 12 ytor om totalt cirka 225 000 kvadratmeter. Dessa var fördelade på tre större områden: Lisslen, Gysingeforsarna samt Sevedskvarn, som till största delen ligger inom Upplands län. Inom dessa ytor registrerades 22 nya forn- och kulturlämningar i FMIS. De flesta lämningar kan kopplas till flottningsperioden och utgjordes av flottningsrännor, stenskoningar och ledarmar mm. Men det framkom även en dragplats förbi forsarna vid Lisslen samt en stenvall som lett in vatten till hammare och hytta i Gysinge. Båda dessa utgör fornlämningar.

Fältarbetet utfördes den 28–29 augusti 2017 av Bo Ulfhielm och Maria Björck, Länsmuseet Gävleborg. Från Länsstyrelsen, fiske, medverkade Mikael Jangenby

BAKGRUND

Länsmuseet Gävleborg har på uppdrag av Länsstyrelsen Gävleborg utfört en kulturhistorisk förstudie inför fiskevårdsåtgärder inom Färnebofjärdens nationalpark. Åtgärderna görs inom ramen för projektet LIV- Laxfisk i nedre Dalälven. Restaureringen innebär införsel av grus och stenblock i syfte att skapa en mer gynsam miljö för fisk.

Syftet med förstudien var att ge Länsstyrelsen kännedom om forn- och kulturlämningar inom aktuella områden och därmed göra det möjligt att anlägga lektyor för fisk samtidigt som hänsyn tas till kulturmiljön.

Totalt inventerades 12 ytor om totalt 225 000 kvadratmeter. Dessa var fördelade på tre områden: Lisslen, Gysingeforsarna samt Sevedskvarn, som till största delen ligger inom Upplands län.

Arbetet har inneburit kartstudier (inklusive rektifiering av historiska kartor), arkivstudier, kontakt med privatpersoner och föreningar samt fältarbete. Fältarbetet utfördes den 28-29 augusti 2017 av Bo Ulfhielm och Maria Björck, Länsmuseet Gävleborg. Från Länsstyrelsen, fiske, medverkade Mikael Jangenby den 28 augusti.

De preliminära resultaten av arbetet rapporterades i ett PM i september 2017. Föreliggande rapport är den slutliga avrapporteringen.

METOD

Då största delen av förstudieområdet utgjordes av strömmande vatten var det viktigt att snäva in de ytor som skulle fältbesiktigas. I detta ingick att så precist som möjligt identifiera platser där det tidigare har stått vattenverk och andra anläggningar, men där inget syns ovan vattnet idag.

En viktig del av förarbetet var därför en genomgång och rektifiering av historiska kartor från bland annat Lantmäteristyrelsens arkiv. Stor nytta var också fjärranalys, studier av terrängskuggningskarta och ortofoton. Med denna

metod kan lämningar på grunt vatten vara lättare att identifiera än i fält då man får bättre överblick.

Länsmuseets arkiv och faktarum gått igenom och uppgifter från hembygds litteratur excerperats. Kontakter har bland annat tagits med Österfärnebo hembygdsförening och Sandvikens kommunarkiv.

Fälтарbetet innebar att älvstränder och öar inventerades i sin helhet. Platser för lämningar i vattnet som excerperats har besiktigats med dykardräkt, mask och snorkel.

Påträffade forn- och kulturlämningar har positionerats med GPS och registrerats i FMIS enligt Riksantikvarieämbetetets principer. Tidigare registrerade lämningar inom områdena har återbesökts och vid behov redigerats.

Bild 2. Ledarm i Gysingeforsarna besiktigas av Bo Ulfhielm. Foto: Maria Björck.

TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

Färnebofjärdens nationalpark utgörs av en bred och örik del av nedre Dalälven. Här möts nord- och sydsvensk natur vilket skapat en ovanligt artrik flora och fauna. Dalälvens översvämningar och bidrar också till biologiska mångfalden

Höjden över havet är omkring 55 meter vilket betyder att detta område utgjorde strandlinje och Dalälvens utlopp i havet under stenåldern. Flera boplatser från yngre stenåldern är kända i trakten. En av dessa, Strångnäs boplatzen (Österfärnebo 280:1), är delundersökt på 2000-talet och fynden bestod bland annat av flinta, keramik, och ben (Hallgren 2015).

Den odlade bygden etablerades under järnåldern och dess utbredning visas av såväl ortnamn som flera gravfält i anslutning till älven. Det största av dessa – Dragsbrogravfältet – består av omkring 130 gravar och utgjorde ett bygdegravfält under äldre järnålder.

I senare tid har området utgjort fäbodland och slåttermarker för byarna i Österfärnebo.

Vattenkraften i älven har tidigt utnyttjats till kvarnar och sågar. Redan på 1660-talet tillkom ett järnbruk i Gysinge. Detta var i drift till fram till början av 1900-talet (Nilson 2013:11ff). Järnbruket och dess kringverksamheter, som kolningen, har avsatt ett stort antal lämningar.

Efter bruksepoken är det främst timmerflottningen som satt sin prägel på kulturmiljön. Flottningen tog fart kring mitten av 1800-talet och pågick fram till 1970. För att få en effektiv flottningsled skedde stora ingrepp i vattenmiljön i form av rensningar och uppfarande av vattenledare. Vid Gysinge inrättades också ett så kallat skilje, där timret sorterades efter ägare.

Bild 3. Flottningsränna förbi en av forsarna i Gysinge. Läns museet Gävleborgs bildarkiv XLM TR 0002

Idag är det främst besöksnäringen som sätter sin prägel på kulturmiljön med ordnade rastplatser och stigar för natur-, kultur- och fisketurism. Området är sedan år 1998 en av landets 29 nationalpark och i en av Gysinge bruks gamla stallbyggnader finns ett besökscenter och naturrum.

RESULTAT

Inom de inventerade ytorna registrerades 22 nya forn- och kulturlämningar i FMIS. Resultatet redovisas nedan inom respektive område:

Lisslen

I området kring Lisslen inventerades fyra ytor. Längst i söder framkom en otydlig bebyggelselämning (Österfärnebo 803). Intill den fanns också ett stående skjul. Lämningen är troligen efter en enklare byggnad från flottningsepoken. Namnet på ön – *Spelholmen* – indikerar aktivitet under flottningen då *spel* (ofta på flottar) användes för att dra timmer över lugnvattenpartier.

På Dragholmens syd- och sydöstsida framkom i strandkanten en rest efter strandskoning (Österfärnebo 805), i form av en rad med stenar med inborrade

bultar. Dessa stod med 4–15 meters mellanrum längs en knappt 100 meter lång sträcka. Lämningen tangerar den utpekade ytan vid Spelholmen och fortsätter i kanten på ytan vid Borgarholmen.

Mellan Dragholmen och Lilljansholmen registrerades ett drag (Österfärnebo 801). Det är alltså denna lämning som gett upphov till ortnamnet *Dragholmen*. Lämningen utgörs av en stenrensad ränna som iordningstälts för att kunna dra båtar över ön och på så vis undvika de forsar som finns på ömse sidor i älven. Dragplatser har ofta använts under mycket lång tid och har inte sällan förhistorisk upprinnelse.

Vid det egentliga Lisslen i norr äringår i utredningen en större yta i det strömmande vattnet. Här finns i norra delen två parallella ledarmar (Österfärnebo 802) som bildat en stenfri passage förbi forsen. Det är inte klarlagt om den tillkommit för timmerflottningen eller har annan upphovsorsak. Cirka 100 meter längre åt nordväst finns en uppgift om en skvaltkvarn registrerad sedan tidigare (Österfärnebo 609:1).

Slutligen finns på landsidan i norr en stenmur som går ut till strandkanten (Österfärnebo 804).

Bild 4. Flottningsränna i form av två ledarmar vid Lillslen (Österfärnebo 802). Foto Maria Björck.

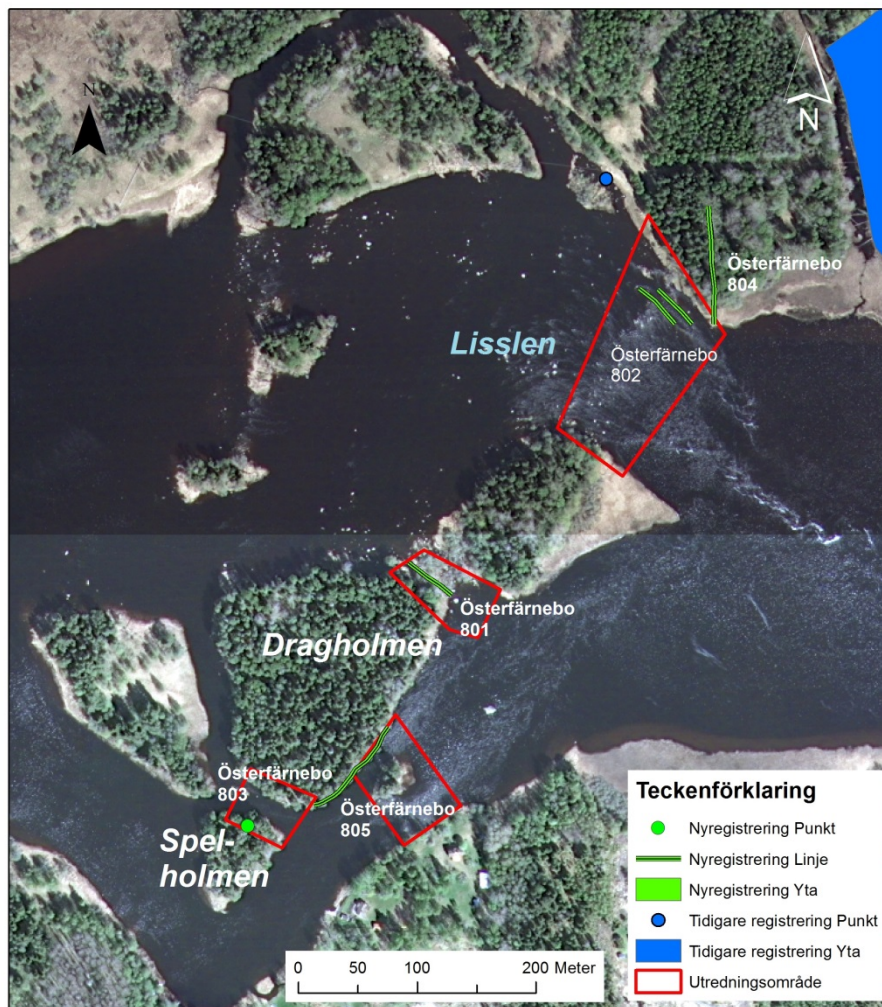

Bild 5. Området kring Lisslen med registrerade lämningar markerade. Ortofoto, Lantmäteriet.

Gysinge

Området kring Gysingeforsarna har använts för vattenkraft sedan mycket lång tid. Redan på den äldsta brukskartan från slutet av 1600-talet, ser man i Dalälven en slags bågformad stenvall som lett vattnet till järnbruket. På en senare karta, kring sekelskiftet 1800, redovisas en avspärning över hela älvfåran och förutom till bruket leder den vatten till kvarnen på södra stranden. I norra delen är avspärningen idag kvar i samma sträckning som på de äldre kartorna. Den har registrerats som bergshistorisk lämning, övrig (Österfärnebo 840) och bedöms som fornlämning.

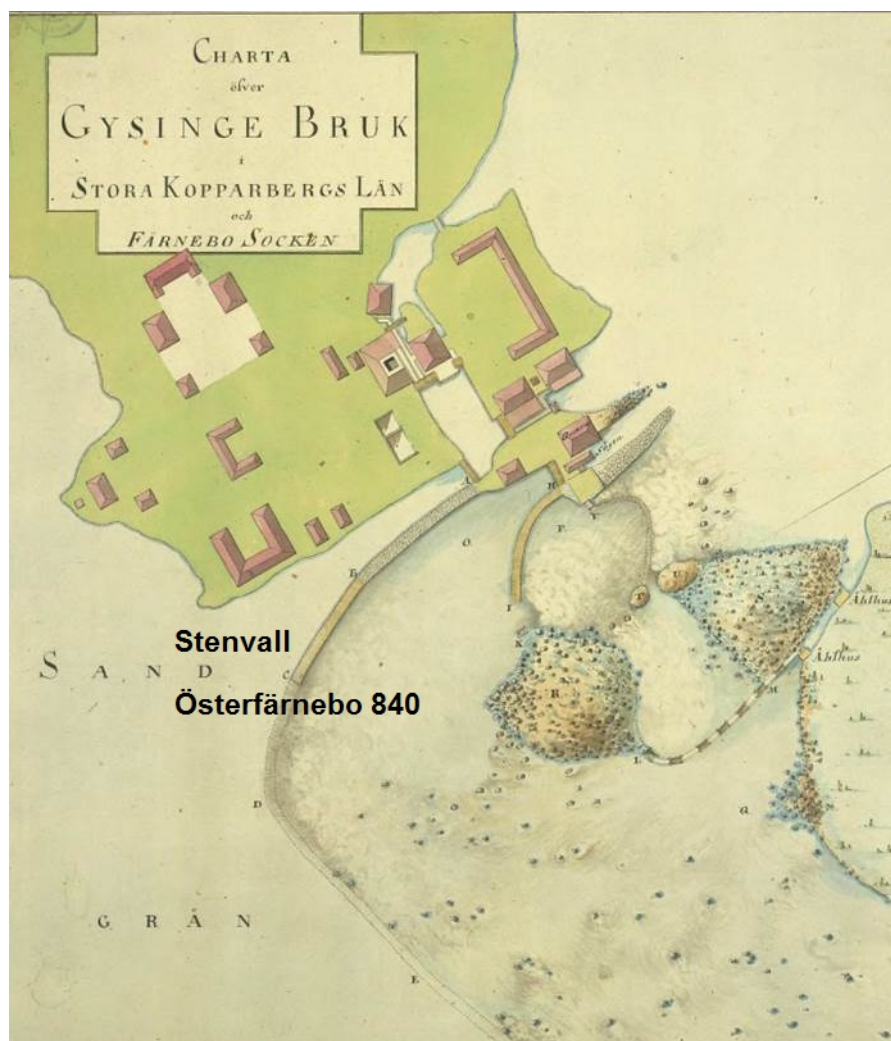

Bild 6. Del av historisk karta, ca år 1800, med den registrerade stenvallen redovisad. Lantmäteristyrelsens arkiv

Kring Gysinge registrerades också flera lämningar från flottningsepoken. Ledarmar av sten (ursprungligen timrade stenkistor) har lett timret förbi Granön (Österfärnebo 834 och 835). Dessa är redovisade på en karta från 1918 (Nilsson 2013: 83) men de har förmodligen tillkommit vid flottningsepokens början kring mitten av 1800-talet. I anslutning till dessa finns också andra tillhörande lämningar som förtöjningsringar, strandskoning m.m. (Österfärnebo 830, 831, 832, 833 och 836) vilka tillsammans utgjort en flottningsränna förbi forsarna.

I fornminnesregistret (FMIS) var sedan tidigare en kvarnlämning registrerad (Österfärnebo 610:1), dock utan beskrivning. Detta är lämningarna efter Nässja kvarn som är utsatt på äldre kartor. En kompletterande beskrivning har upprättats för ändring i FMIS. I anslutning till kvarnen finns två platser med slaggförekomster (Österfärnebo 838 och 839). Slaggen är tung och rödbrun och påminner om förhistorisk blästslag, men det kan inte uteslutas att den har med det senare järnbruket att göra.

Till sist finns i fornminnesregistret ett antal brofundament från landsvägens äldre sträckning (Österfärnebo 45:1 och 46:1).

Bild 7. Strandskoning i sundet mellan Mattön och Granön (Österfärnebo 831).
Foto: Bo Ulfhielm.

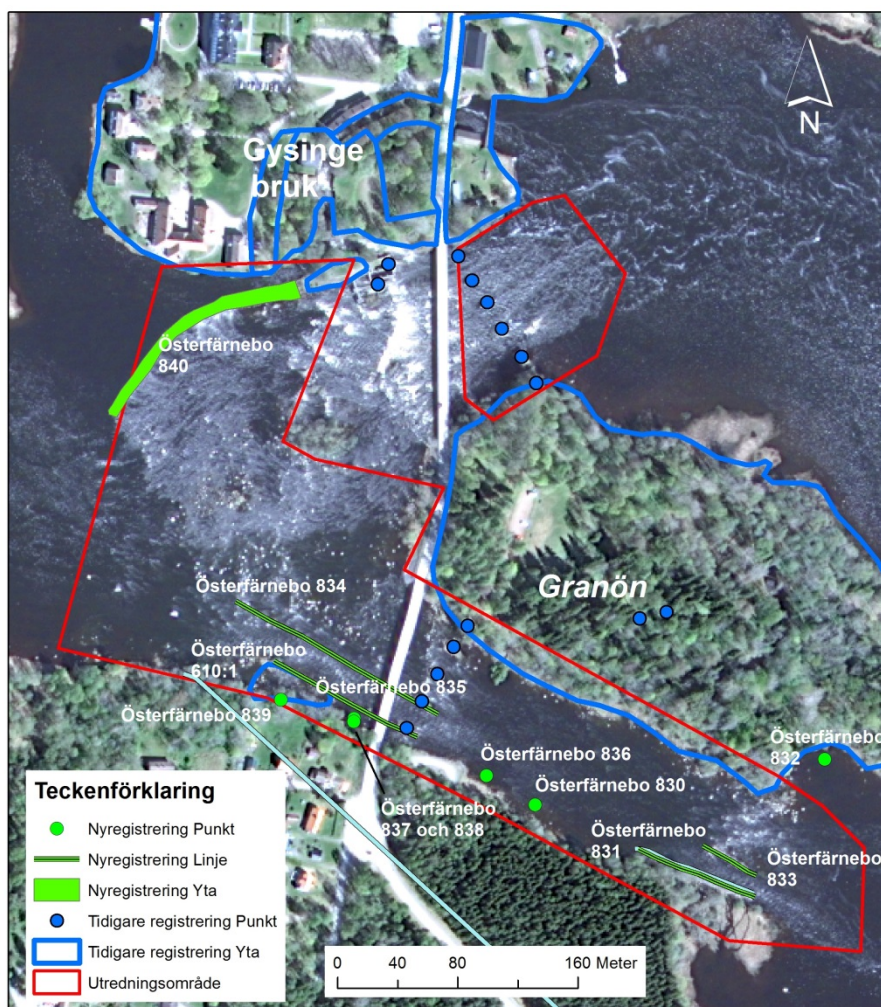

Bild 8. Området kring Gysinge med registrerade lämningar markerade.
Ortofoto, Lantmäteriet.

Sevedskvarn

Vid Sevedskvarn är sex ytor i ett område där det är mycket tätt mellan öarna. På Grimsholmen och på holmen sydöst därom påträffades två motstående fundament efter brygga, alternativt enklare bro (Nora 474 och 475). Troligen har dessa med flottningen att göra. Till den näringen hör sannolikt också en grävd ränna på Leholmen (Nora 476) rännan är nu igenstenad i inloppet.

Längre österut, vid platsen för Sevedskvarn finns också en grävd ränna (Nora 477). Rännan mynnar nedströms forsen, hela sträckningen har dock inte kunnat avgöras då den till stora delar överlagrats av vägbanken. Rännans funktion kan sannolikt kopplas till Sevedskvarn vilken var i bruk från 1700-talet fram till 1918. Ett stycke öster om rännan är en hägnadsvall vilken utgår från vägbanken och mynnar i älven, där den i änden har formen av en pir (Nora 478). Slutligen registrerades en minnessten vilken upprests till minne av invigningen av nationalparken år 1998 (Österfärnebo 806).

Förutom de nyregistrerade lämningarna finns även här rester efter den äldre landsvägssträckningen med tillhörande brofundament (Nora 7:1 m.fl.).

Bild 9. Grävd ränna vid Leholmen (Nora 476). Foto: Maria Björck

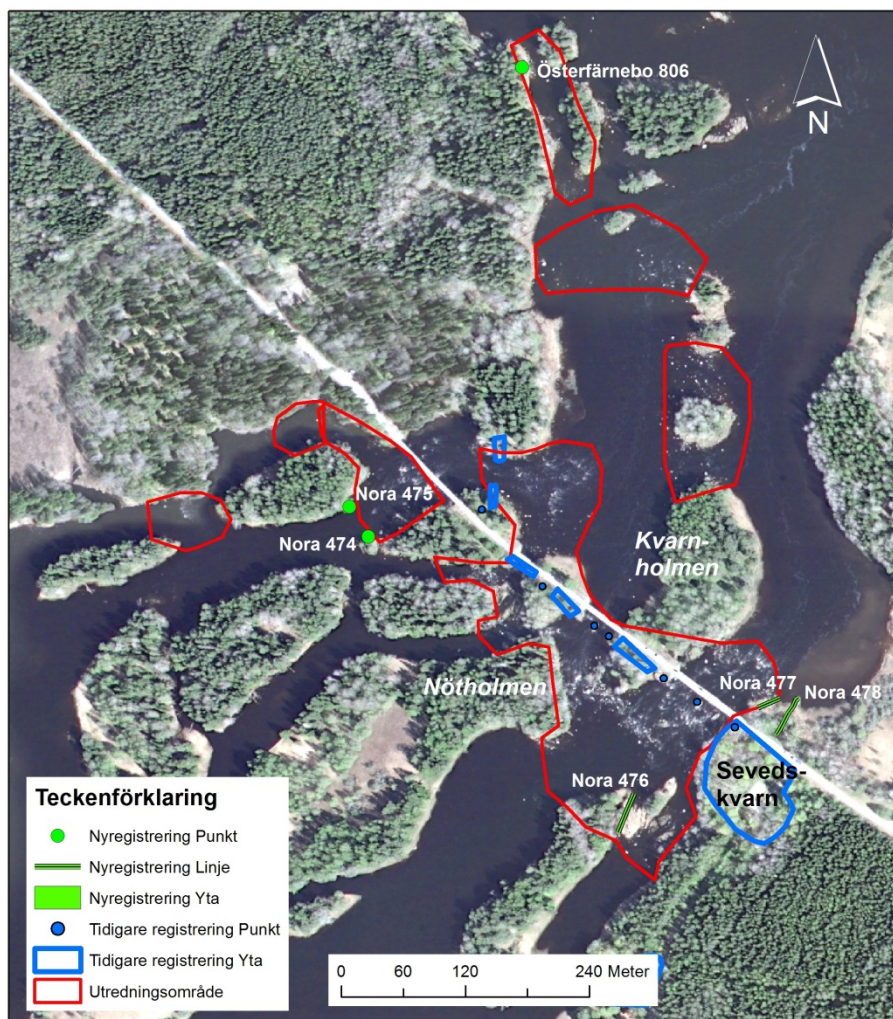

Bild 10. Området kring Sevedskvarn med registrerade lämningar markerade. Ortofoto, Lantmäteriet.

FÖRSLAG PÅ FORTSATT ÅTGÄRDER

I förarbetet har Läns museets arkiv och faktarum gått igenom och uppgifter från hembygds litteratur och historiska kartor har excerperats. Fyra historiska kartor, däribland 1950-talets ekonomiska karta har rektifierats. Ett mycket omfattande material som däremot inte har kunnat gås igenom inom ramen för detta arbete är nedre Dalälvens flottningsarkiv som finns på landsarkivet i Härnösand. Där finns ett mer detaljerat material i form av bland annat ritningar och kartor, vilket kan vara bra att känna till inför eventuella kommande större arbeten. Likaså finns på Siljansfors skogsbruksmuseum föremål och annat material från det nu nedlagda Dalälvarnas flottningsmuseum som låg i Gysinge.

Flertalet av de lämningar som registrerades i projektet kan kopplas till flottnings epoken. De denna tog fart först efter 1800-talets mitt är lämningarna formellt sett inte fornlämningar. De är dock viktiga inslag i kulturmiljön och fungerar som visuella länkar till en epok och näring som har haft mycket stor betydelse. Läns museet anser därför att de i möjligaste mån skall skyddas. Det innebär till exempel att enstaka stenar kan placeras i vattnet i anslutning till rännor och ledarmar för att bromsa upp flödet, men att själva de fysiska lämningarna inte får påverkas genom att man t.ex. tar stenar från dessa.

Likaså anser Läns museet att den registrerade Dragplatsen (Österfärnebo 801) samt stenvallen (Österfärnebo 840) som lett vatten till bruket skall lämnas orörda (se vidare yttrande 2017-09-26 Dnr 4904-2017).

REFERENSER

Andersson, M. 1990. *Gysinge Bruk – bebyggelseutveckling under 1800-talet*. C-uppsats konstvetenskapliga institutionen Uppsala universitet.

Hallgren, F. 2015. *Stenåldersboplatsen Strångnäs, Österfärnebo, Gästrikland*. En mindre forskningsgrävning av en neolitisk lokal på en ö i Dalälven. Rapport Uppsala universitet.

Nilsson, O. 2013. Gysinge Gästrikebruket med vallonsmidet. Hyttan, smederna, patronerna älven.

Lantmäteristyrelsens arkiv

V57-19:3 Avmättnings karta Gysinge bruk, odaterad.

Rikets allmänna kartverk

Häradsekonomska kartan Gysinge J112-91-8 1901

Ekonomska kartan Gysinge 1954 J133-12h7b56

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens dnr: 4904-2017

Uppdragsgivare: Länsstyrelsen Fiske

Läns museet Gävleborgs dnr: 453/320

Undersökningstid: 26 augusti-9 september 2017

Projektledare Läns museet Gävleborg: Bo Ulfhielm

Personal: Bo Ulfhielm och Maria Björck.

Socken: Österfärnebo och Nora

Kommun: Sandviken och Heby

Koordinatsystem: Sweref 99 TM

Höjdsystem: RH 2000

Utredd yta: 250 000 kvadratmeter

Arkeologtimmar: 32

Dokumentationshandlingar som förvaras i Läns museet Gävleborgs arkiv:

Fältanteckningar samt digitala fotografier

Fynd: Inga fynd har tillvaratagits

BILAGA. BESKRIVNINGAR

1

Österfärnebo 803

Husgrund historisk tid

Flottning

Status: Övrig kulturhistorisk lämning

Husgrund? 6x5 m och 0,1-0,6 m h. Kring kanten takplåt och 1 hink.

Terräng: Plan moränmark. Skogsmark (barrskog)

2

Österfärnebo 805

Flottningsanläggning

Strandskoning

Status: Övrig kulturhistorisk lämning

Strandskoning, 100 m l (NÖ-SV) och 3 m br. Bestående av 1-1,5 m st stenblock, med ett mellanrum av 2-15 m. På varje block finns 2 spikar som är 0,15 m l, varav ena spiken är vikt.

Terräng: Strandskant på mindre holme

3

Österfärnebo 801

Drag

Status: Fornlämning

Dragränna, 45 m l (NV-SÖ) och 1,5 m br, på ömse sidor är vallar av sten, 1,5-2 m br och 0,6-0,8 m h. Rännan är handgrävd och dess ursprungliga funktion har varit ett båtdrag, rännan har under senare tid brukats som en flottningsränna.

Enligt historiskt kartmaterial kallas ön för Dragholmen.

Terräng: Blöt moränmark. Skogsmark (blandskog).

4

Österfärnebo 802

Flottningsanläggning

Ränna

Status: Övrig kulturhistorisk lämning

Flottningsränna, i form av 2 ledarmar 40 m l (NV-SÖ), 2-3 m br och 0,6 m h av 0,4-1 m st block. Avståndet mellan ledarmarna är 6-8 m.

5

Österfärnebo 804

Hägnad

Stenmur

Status: Övrig kulturhistorisk lämning

Stenmur, 100 m l (N-S) och 2,5-3 m br och 0,5-0,7 m h av 0,2-2 m st block.

Terräng: Plan igenväxt odlingsmark, skogsmark (blandskog med inslag av ek)

6

Nora 475

Flottningslämning, övrig

Bro/-bryggfundament, 7x4 m (NÖ-SV) bestående av 2 parallella stenrader ut i vattnet, 2-5 m l, 1-2 m br och 0,2-0,6 m h. Vid landfästet är tvärt avgrävd strandkant, ca 7 m br.

7

Nora 474

Flottningslämning, övrig

Bro/-bryggfundament. 7x5m (NV-SÖ) bestående en rektangulär yta upplagd sten i vattenbrynet, 0,4-0,8 m st. 0,2-0,6 m h. Vid landfästet är tvärt avgrävd strandkant, ca 7 m br.

8

Nora 476

Flottningsanläggning

Ränna

Status: Övrig kulturhistorisk lämning

Flottningsränna, 40 m l (NNÖ-SSV) och 5 m br. I SSV delen är rännan igenstenad.

9

Nora 477

Dike/ränna

Status:

Ränna, 40 m l (ÖNÖ-SVV) och 3-3,5 m br av 0,4-1 m st block. VSV delen är förstörd av ett brofäste.

Antikvarisk kommentar: Troligen tillhörands Seveds kvarn

Terräng: Strandkant till älv

10

Nora 478

Hägnadsvall

Stenmur

Status: Övrig kulturhistorisk lämning

Stenmur, 35 m l (NÖ-SV), 6 m br och 0,7 m h, av 0,5-1 m st block.

Terräng: Strandkant till älv

11

Österfärnebo 806

Minnesmärke

Minnessten

Status: Övrig kulturhistorisk lämning

Minnessten i granit, 1,5x0,7 m (N-S) och 0,5 m h. På ovansidan finns en inhuggen karta över Färnebofjärdens nationalpark, vilken är grönmålad.

På den V-sidan av stenen är inhuggen text: Här invigdes Färnebofjärdens nationalpark av H.M: Konung Carl XVI Gustaf den 10 september 1998

Terräng: Sandig moränmark. Skogsmark (barrskog)

12

Österfärnebo 832

Förtöjningsanordning

Varpring/Moring

Status: Övrig kulturhistorisk lämning

Moring, bestående av ett stenblock, 1,5x1 m och 0,3 m h över vattenytan. I blocket finns en järnögla som är 0,2 m h och 0,05 m tj. I öglan sitter 3 järnringar.

Terräng: I älven

13

Österfärnebo 836

Förtöjningsanordning

Varpring/Moring

Status: Övrig kulturhistorisk lämning

Moring, bestående av ett stenblock, 0,8x0,5 m och 0,5 m h. I blocket sitter en ögla med en moring.

Terräng: Kanten av älv

Orientering: 1 m NNÖ om strandkant

14

Österfärnebo 830

Förtöjningsanordning

Varpring/Moring

Status: Övrig kulturhistorisk lämning

Moring, bestående av ett stenblock, 1,3x1,1 m och 0,7 m h. I blocket finns en ögla med en moring, i denna sitter en schackel med en kedja.

Terräng: I älven

15

Österfärnebo 831

Flottningsanläggning

Strandskoning

Status: Övrig kulturhistorisk lämning

Strandskoning, 85 m l (NV-SÖ), 3-4 m br och 1,5 m h av 0,4-2 m st stenblock.

Skoningen är sluttande ut mot älven och är kallmurad. I båda ändarna av strandskoningen finns järnringar.

Terräng: Strandkant

16

Österfärnebo 833

Flottningslämning

Vattenledare

Status: Övrig kulturhistorisk lämning

Vattenledare, 35 m l (NV-SÖ), 4-6 m br av 0,4-2 m st stenblock.

Terräng: Centralt i älvfåra, fors.

17

Österfärnebo 835

Flottningsanläggning

Vattenledare

Status: Bevakas

Vattenledare i form av stenkista, 110 m l (Ö-V), 2 -4 m br och 0,3-1 m h, av 0,4-1,5 m st stenar. Ursprungligen var timrade sidor.

Antikvarisk kommentar: Stenkistan har i norra delen samma sträckning som vattenledaren in till Nässja kvarn som är utsatt på kartor kring år 1800.

Terräng: I älven

18

Österfärnebo 834

Flottningsanläggning

Vattenledare

Status: Övrig kulturhistorisk lämning

Vattenledare i form av stenkista, 110 m l (Ö-V), 2 -4 m br och 0,3-1 m h, av 0,4-1,5 m st stenar. Ursprungligen var timrade sidor.

19

Österfärnebo 837

Flottningsanläggning

Övrig

Status: Övrig kulturhistorisk lämning

Förankringsplats? 10 m l (N-S), 2 m br av 0,1-1 m st stenblock. I ett av blocken finns en järnögla.

Terräng: I strandkanten och i älven

20

Österfärnebo 838

Blästbrukslämning

Slagg/slaggförekoms

Status: Bevakas

Slaggförekomst, på en yta av minst 5x5 m finns spridda slaggbitar. Slaggen är 0,1-0,2 m st och är brun och tung. Slaggen ser ut som blästslag, men det går inte utesluta att den kommer från Gysinge järnbruk.

Terräng: N-sluttande storblokkig moränmark ner mot älven. Strandkant som gränsar mot tomtmark.

Antikvarisk kommentar: Bevakas då det inte går att utesluta att slaggen kommer från Gysinge järnbruk

21

Österfärnebo 839

Blästbrukslämning

Slagg/slaggförekomst

Status: Bevakas

Slaggförekomst, på en yta av minst 10x4 m (VNV-ÖSÖ) finns spridda slaggbitar. Slaggen är 0,1-0,2 m st och är brun och tung. Slaggen ser ut som blästslag, men det går inte utesluta att den kommer från Gysinge järnbruk.

Terräng: N-sluttande storblokkig moränmark ner mot älven. Strandkant som gränsar mot tomtmark.

Antikvarisk kommentar: Bevakas då det inte går att utesluta att slaggen kommer från Gysinge järnbruk

22

Österfärnebo 840

Bergshistorisk lämning övrig

Övrig

Status: Fornlämning

Stenvall, 150 m l (NÖ-SV), 6-8 m br och 0,6-1,2 m h från botten räknad. Vallen är något bågformad och uppbyggd av 0,4-0,8 m st stenblock. Stenvallens funktion har varit att den styrt in vatten till järnbruket.

Terräng: I älven

Komplettering till Österfärnebo 610:1

Kvarnlämning, 50x15-20 m (Ö-V), bestående av 1 grävd kanal och 1 grund.

Grunden består av 2 murar som är 8x5 m och 8x2 m och 0,6-1,2 m h. Murarna är kallmurade av 0,4-1 m st block.

Kvarnen utsatt som Nässja kvarn (Lantmäteristyrelsens arkiv V57-19:3)

Terräng: Strandkant till älv

LÄNSMUSEET GÄVLEBORG, BOX 746, 801 28 GÄVLE. TEL 026-65 56 00. WWW.LANSMUSEETGAVLEBORG.SE
BESÖKSADRESS: SÖDRA STRANDGATAN 20, GÄVLE